

О.С. ЄФИМЕНКО

МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

У статті проаналізовано сутність і види дебіторської заборгованості. Рекомендовано такий метод управління дебіторською заборгованістю як запобігання виникнення сумнівної та безнадійної заборгованості. Такий метод включає в себе вчасне виявлення сумнівної дебіторської заборгованості, проведення інвентаризації заборгованостей, розробку списку сумнівних дебіторів. Рекомендовано такий метод управління дебіторською заборгованістю як рефінансування дебіторської заборгованості. Це забезпечить прискорену конвертацію дебіторської заборгованості в грошові кошти. Така форма рефінансування дебіторської заборгованості як факторинг дозволить вкласти переважну частину дебіторської заборгованості, щодо надання покупцеві кредиту в короткі строки, скоротивши тим самим період фінансового та операційного циклу. Рекомендовано такий метод управління дебіторською заборгованістю як метод аналізу, перевірки та контролю дебіторів, який полягає у поглибленому аналізі платоспроможності дебіторів, їх фінансового стану, здатності вчасно виплачувати свої борги незважаючи на вплив різних економічних факторів. Виявлено, що доцільно встановити певні стандарти оцінки дебіторів по різним критеріям. Виявлено, що для зменшення ризиків несплати боргів необхідно збільшувати кількість дебіторів. Рекомендовано такий метод управління дебіторською заборгованістю як метод заохочування та покарання дебіторів. Доведено, що перевагами цього методу є стимулювання у вигляді знижок дебіторів які раніше встановлених термінів виплачують свої зобов'язання перед підприємствами, і покарання у вигляді санкцій (штрафи, пені, неустойки) дебіторів які порушили платіжну дисципліну. Проаналізовано зв'язок між дебіторською та кредиторською заборгованостями, який показав що збільшення дебіторської заборгованості може як негативним явищем так і запланованим. Запропоновано такий метод управління дебіторською заборгованістю як ризик-менеджмент. Впровадження і використання методів управління дебіторської заборгованості має контролюватися фінансовим менеджером.

Ключові слова: дебіторська заборгованість, дебітори, метод управління, рефінансування, термін погашення, ризик-менеджмент.

А.С. ЕФИМЕНКО

МЕТОДЫ УПРАВЛЕНИЯ ДЕБИТОРСКОЙ ЗАДОЛЖЕННОСТЬЮ НА ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ

В статье проанализированы сущность и виды дебиторской задолженности. Рекомендуется такой метод управления дебиторской задолженностью как предотвращение возникновения сомнительной и безнадежной задолженности. Такой метод включает в себя своевременное выявление сомнительной дебиторской задолженности, проведение инвентаризации задолженности, разработку список сомнительных дебиторов. Рекомендуется такой метод управления дебиторской задолженностью как рефинансирование дебиторской задолженности. Это обеспечит ускоренную конвертацию дебиторской задолженности в денежные средства. Такая форма рефинансирования дебиторской задолженности как факторинг позволит вложить большую часть дебиторской задолженности, о предоставлении покупателю кредита в короткие сроки, сократив тем самым период финансового и операционного цикла. Рекомендуется такой метод управления дебиторской задолженностью как метод анализа, проверки и контроля дебиторов, который заключается в углубленном анализе платежеспособности дебиторов, их финансового состояния, способности своевременно выплачивать свои долги, несмотря на влияние различных экономических факторов. Вывявлено, что целесообразно установить определенные стандарты оценки дебиторов по различным критериям. Вывявлено, что для уменьшения рисков неуплаты долгов необходимо увеличивать количество дебиторов. Рекомендуется такой метод управления дебиторской задолженностью как способ поощрения и наказания дебиторов. Доказано, что преимуществами этого метода является стимулирование в виде скидок дебиторам, которые заранее установленных сроков выплачивают свои обязательства перед предприятиями, и наказание в виде санкций (штрафы, пени, неустойки) дебиторов нарушивших платежную дисциплину. Проанализирована связь между дебиторской и кредиторской задолженностями, которая показала, что увеличение дебиторской задолженности может быть как отрицательным явлением, так и запланированным. Предложен такой метод управления дебиторской задолженностью как риск-менеджмент. Внедрение и использование методов управления дебиторской задолженностью должно контролироваться финансовым менеджером.

Ключевые слова: дебиторская задолженность, дебиторы, метод управления, рефинансирование, срок погашения, риск-менеджмент.

O. YEFYMENKO

METHODS FOR MANAGING ACCOUNT RECEIVABLES AT INDUSTRIAL ENTERPRISES

The article analyzes the nature and types of receivables. A method for managing account receivables such as the prevention of doubtful and bad debts is recommended. This method includes the timely identification of doubtful receivables, an inventory of debt, and the development of a list of doubtful debtors. A method for managing account receivables such as refinancing account receivables is recommended. This will ensure the accelerated conversion of account receivables into cash. This form of accounts receivable refinancing as factoring will allow investing most of the account receivables to provide the buyer with a loan in a short time, thereby reducing the period of the financial and operational cycle. It is recommended that such a method of managing account receivables as a method of analysis, verification and control of debtors, which consists in an in-depth analysis of the solvency of debtors, their financial condition, ability to timely pay their debts, despite the influence of various economic factors. It was revealed that it is advisable to establish certain standards for evaluating debtors according to various criteria. It was revealed that to reduce the risk of non-payment of debts, it is necessary to increase the number of debtors. A method for managing account receivables as a way of encouraging and punishing debtors is recommended. It is proved that the advantages of this method are the incentive in the form of discounts to debtors who pre-set deadlines to pay their obligations to enterprises, and the punishment in the form of sanctions (fines, penalties, forfeits) of debtors who violate payment discipline. The relationship between accounts receivable and accounts payable is analyzed, which showed that an increase in accounts receivable can be both a negative phenomenon and a planned one. A method of managing account receivables such as risk management is proposed. The implementation and use of account receivables management methods should be controlled by the financial manager.

Keywords: account receivables, debtors, method of managing, refinancing, repayment period, risk management.

Вступ. В сучасних економічних умовах України дебіторська заборгованість виступає важливим елементом фінансово-господарської діяльності промислових підприємств. Розмір та склад дебіторської заборгованості пов'язаний з такими економічними показниками як власний капітал, валовий дохід від реалізації продукції, чистий прибуток, вартість оборотних активів підприємств, а отже від дебіторської заборгованості залежить прибутковість та фінансова стабільність підприємств в майбутньому періоді.

Дебіторська заборгованість виникає внаслідок розрахункових операцій між такими суб'єктами ринкових відносин як підприємство з однієї сторони, і дебіторами з іншої сторони. Дебіторами визнаються фізичні або юридичні особи які заборгували підприємству певні суми грошових коштів, їх еквівалентів або інших активів в результаті минулих подій. Найчастіше відносини з дебіторами поєднують в собі певні ризики для підприємств і повинні регулюватися.

Отже, вищезазначені закономірності дають необхідність постійної оптимізації розміру та складу дебіторської заборгованості, а також створення ефективних методів що дозволять раціонально керувати дебіторською заборгованістю підприємств.

Аналіз стану питання. В сучасних економічних реаліях перед промисловими підприємствами гостро постає питання ефективно розпоряджатися дебіторською заборгованістю.

У зв'язку з інтенсивними змінами в сучасних економічних відносинах та невиконанням дебіторів своїх обов'язків для підприємств є важливим побудова методів управління дебіторською заборгованістю, які дозволять керівництву приймати раціональні рішення з подолання вищевказаних проблем. Наразі не існує чіткого, досконалого і повного комплексу методів з ефективного управління дебіторською заборгованістю, тому він потребує додаткового дослідження.

Мета роботи. Метою даної статті є дослідження і узагальнення сучасних та ефективних методів управління дебіторською заборгованістю на промислових підприємствах.

Аналіз основних досягнень і літератури. Проблемами створення методів ефективного управління дебіторською заборгованістю займалася велика кількість як вітчизняних так і зарубіжних вчених, а саме: І. М. Боярко, Г. І. Гулюк, Т. С. Єдинак, І. О. Власова, В. С. Белозерцев, Т. В. Лівощко, І. А. Воробйова, Г. Й. Островська, С. О. Олійник, А. П. Котович, Д. І. Коваленко, І. А. Бланк, М. Д. Білик, Б. Едвардс та інші. Цими вченими було зроблено вагомий внесок в проблематику створення методів та напрямків управління дебіторською заборгованістю підприємств але ще й досі залишається велика кількість дискусійних та невирішених питань, щодо ефективності використання, доцільності застосування, узагальнення існуючих та формування нових методів управління дебіторською заборгованістю на промислових підприємствах.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Ефективне управління дебіторською заборгованістю є запорукою сталого розвитку та стабільності підприємств, яке дає змогу швидко пристосуватися до змін зовнішнього та внутрішнього середовищ. До зовнішнього середовища належить стан рахунків в країні, рівень інфляції, вид продукції (товарів та послуг), обсяг і насиченість фінансового ринку; до внутрішнього – кредитна політика підприємства, види розрахунків, контроль за дебіторською заборгованістю, тощо. Для того щоб зрозуміти як ефективно розпоряджатися дебіторською заборгованістю необхідно розуміти її сутність та види.

Дебіторська заборгованість – сума заборгованості дебіторів підприємству на певну дату. Протилежним дебіторській заборгованості є кредиторська заборгованість, коли підприємство зобов'язано виплатити свої борги перед кредитором. Дебіторська заборгованість визнається активом, якщо існує ймовірність отримання підприємством майбутніх економічних вигод та може бути достовірно визначена її сума [1].

Дебіторська заборгованість ділиться за такими ознаками: за контрагентами; за терміном погашення; за платоспроможністю дебіторів; за об'єктами, щодо яких виникли зобов'язання дебіторів [2].

Обов'язковим є поділ дебіторської заборгованості на поточну і довгострокову. В свою чергу поточна дебіторська заборгованість класифікується на безнадійну та сумнівну (сумнівний борг). Підприємства ні в якому разі не повинні дозволити щоб поточна дебіторська заборгованість перетворилася в безнадійну, тому що повернути грошові кошти або активи в такому випадку буде неможливо. У зв'язку з цим необхідно впровадити метод запобігання виникнення сумнівної та безнадійної заборгованості, який полягає у вчасному виявленні сумнівної заборгованості, яка згодом може перерости в безнадійну; здійсненні періодичної інвентаризації заборгованостей; створенні списку сумнівних дебіторів [3].

Сучасний розвиток ринку в Україні дозволяє застосувати нові форми і методи погашення дебіторської заборгованості – її рефінансування, тобто переведення дебіторської заборгованості в інші форми оборотних активів підприємства (грошові кошти, цінні папери тощо). Рефінансування дебіторської заборгованості – це система фінансових операцій, що забезпечують прискорену конвертацію дебіторської заборгованості в грошові активи. Зарубіжна практика показує що реалізація основних сучасних форм рефінансування заборгованості, таких як обіг векселів, факторинг, форфейтинг істотно прискорює трансформацію заборгованості дебіторів в грошові кошти [4].

Безумовно однією з найефективніших форм рефінансування є факторинг. Факторинг – це різновид торгових і комісійних операцій, що поєднується з кредитуванням оборотного капіталу клієнта, і пов'язаний з інкасуванням його дебіторської заборгованості. Основна цінність факторингу полягає в його комплексності. Факторингова операція дає можливість підприємству рефінансувати переважну

частину дебіторської заборгованості, щодо надання покупцеві кредиту в короткі строки, скоротивши тим самим період фінансового та операційного циклу [5].

Як вже зазначалося раніше, дебітори не завжди сумлінно виконують свої зобов'язання перед підприємствами. Тому у зв'язку з цим необхідно використовувати такий метод управління дебіторською заборгованістю як аналіз, перевірка та контроль дебіторів. До цього методу відноситься поглиблений аналіз платоспроможності дебіторів, їх фінансового стану, здатності дебіторів вчасно виплачувати свої борги незважаючи на вплив різних економічних чинників та інших факторів [6].

З боку підприємства доцільно встановити певні стандарти оцінки дебіторів по різним критеріям, наприклад інформація про своєчасність погашення боргу, повністю чи ні дебітор погасив свої зобов'язання, пріоритетність співпраці з дебітором. Розробка бази даних, ведення електронної картотеки боржників тощо необхідні для постійного моніторингу за дебіторами, нагадування про їх зобов'язання та попередження їх порушень.

Промисловим підприємствам необхідно встановити оптимальний розмір та термін погашення дебіторської заборгованості, дотримуватися їх та здійснювати їх чітко планування. Зазвичай термін погашення дебіторської заборгованості залежить від галузі виробництва певного підприємства. Оптимальний розмір заборгованості не повинен іммобілізувати фінансові ресурси та створити для підприємств проблем із забезпеченням постійного процесу виробництва, постачання, реалізації і розрахунків за власними зобов'язаннями. Суб'єкти господарювання повинні здійснювати постійний оперативний контроль за рухом заборгованості дебіторів, що дозволить слідкувати за тим, наскільки своєчасно відбувається погашення заборгованості, чи відповідає запропонована підприємством відстрочка здійснення платежу його стану та вимогам ринку [7].

Також необхідно збільшувати кількість дебіторів щоб зменшити ризик несплати значним одним чи кількома дебіторами. Пошук потенційних дебіторів дає переваги підприємствам у майбутньому періоді.

Одним з існуючих методів управління дебіторською заборгованістю є метод заохочування та покарання дебіторів. Для того, щоб прискорити погашення дебіторської заборгованості підприємствам необхідно надавати дебіторам знижки за зменшення строку її погашення, що спонукатиме їх оплачувати свої рахунки до встановленого строку сплати. Цей метод є широко використовуваним у високорозвинених країнах, оскільки підприємствам вигідніше надати знижку на реалізовану ними продукцію та отримати швидко оплату рахунку, ніж втратити частину вартості продукції, яка реалізована, внаслідок інфляції. Окрім цього доцільно застосовувати при відпуску товарів передоплату, здійснювати комерційні розрахунки [8].

Для запобігання порушень виплати дебіторами боргів необхідно розробити систему штрафних санкцій (пені, штрафи, неустойки) за прострочення платежу, призупинення постачання продукції,

передача майна та майнових прав в заставу, яка буде ефективно контролюватися підприємством у тісній співпраці з юридичними службами. Важливим для підприємств є припинення відносин з дебіторами які є постійними порушниками платіжної дисципліни. Також не останню роль грає своєчасне оформлення та надання розрахункових документів [9].

Впровадження цих заходів допоможе підприємствам зменшити розміри дебіторської заборгованості дебіторів, надасть можливість використання дебіторської заборгованості в операційній та інвестиційній діяльності.

Для промислових підприємств оптимальним вважається дотримуватися балансу між дебіторською та кредиторською заборгованостями. Але це далеко не завжди є корисним. Збільшення дебіторської заборгованості підприємств а також терміну протягом якого ця заборгованість дебіторів обертається в грошові кошти при зменшенні інтенсивності її обертання може свідчити про неплатоспроможність дебіторів, їх банкрутства, наявність проблем збуту продукції або послуг, нераціональної та необгрунтованої політики, яку підприємства проводять відносно своїх дебіторів. Але це не слід враховувати тільки як негативне явище, оскільки, якщо дебіторська заборгованість є нормальною, а не простроченою, то це не створить для підприємств фінансових труднощів, що пов'язані з нестачею фінансових ресурсів, появою додаткових фінансових витрат, зменшенням прибутку та ризику неповернення боргів [10].

Грошові кошти в дебіторській заборгованості не повинні бути заморожені підприємствами, тому що це призведе до зниження фінансової стабільності суб'єкта господарювання та уповільнення оборотності капіталу. Чим більше дебіторська заборгованість здійснюватиме оборотів за фінансовий цикл, тим швидше підприємства одержать кошти від своїх дебіторів, що підвищуватиме ліквідність оборотних коштів [11].

На думку автора збільшення дебіторської заборгованості, не враховуючи рівень кредиторської заборгованості, свідчить про проведення підприємствами раціональної політики з метою привабити нових покупців, пошуку нових дебіторів та нових ринків збуту. Збільшення кредиторської заборгованості при незмінному рівні дебіторської заборгованості показує, що підприємства нещодавно з'явилося на ринку, ефективно використовує свої фінансові ресурси, але подальше зростання кредитної заборгованості є ризикованим в майбутньому. Без сумнівів одночасне збільшення дебіторської і кредиторської заборгованості є негативним фактором для підприємств, тому що загрожує їх розвитку.

Наявність дебіторської заборгованості пов'язана з пошуком компромісного рішення між ризиком і прибутковістю. Ризик з економічної точки зору

розглядають як невизначеність кінцевого результату діяльності підприємств, який носить імовірний характер. Різні коливання дебіторської заборгованості зумовлюють появу певних груп ризиків, які впливають на конкурентоспроможність, фінансову стабільність та платоспроможність підприємств. Тому, управління ризиками є обов'язковим елементом будь-якої фінансово-господарської діяльності підприємств. Підприємствам необхідно вміти визначати рівень ризику несплати дебіторами своїх зобов'язань.

Запропоновано такий метод управління дебіторською заборгованістю як ризик-менеджмент. Завданнями цього методу є:

- виявлення можливих ризиків та їх вплив на розмір дебіторської заборгованості;
- розробка ризик-стратегії та засобів зменшення вірогідності реалізації ризиків і мінімізації їх негативних наслідків;

- групування ризиків за спеціальними категоріями, що дозволить знизити рівень їх виникнення та повторювання;

- формування програми управління ризиками дебіторської заборгованості;

- оцінка ефективності заходів та їх корегування.

Усі визначені методи управління дебіторською заборгованістю на підприємствах об'єднуються у єдину схему, яка зображена на рисунку 1.

Особа яка займається впровадженням методів ефективного управління дебіторською заборгованістю та контролем за їх виконанням називається фінансовим менеджером. Від професіоналізму фінансового менеджера залежить ефективність та результативність запропонованих методів в довгостроковій перспективі. Фінансовий менеджер повинен не допускати появи простроченої дебіторської заборгованості, бачити взаємозв'язок між дебіторською і кредиторською заборгованостями та іншими показниками, вміти пристосовуватися до різних змін ринку [12].

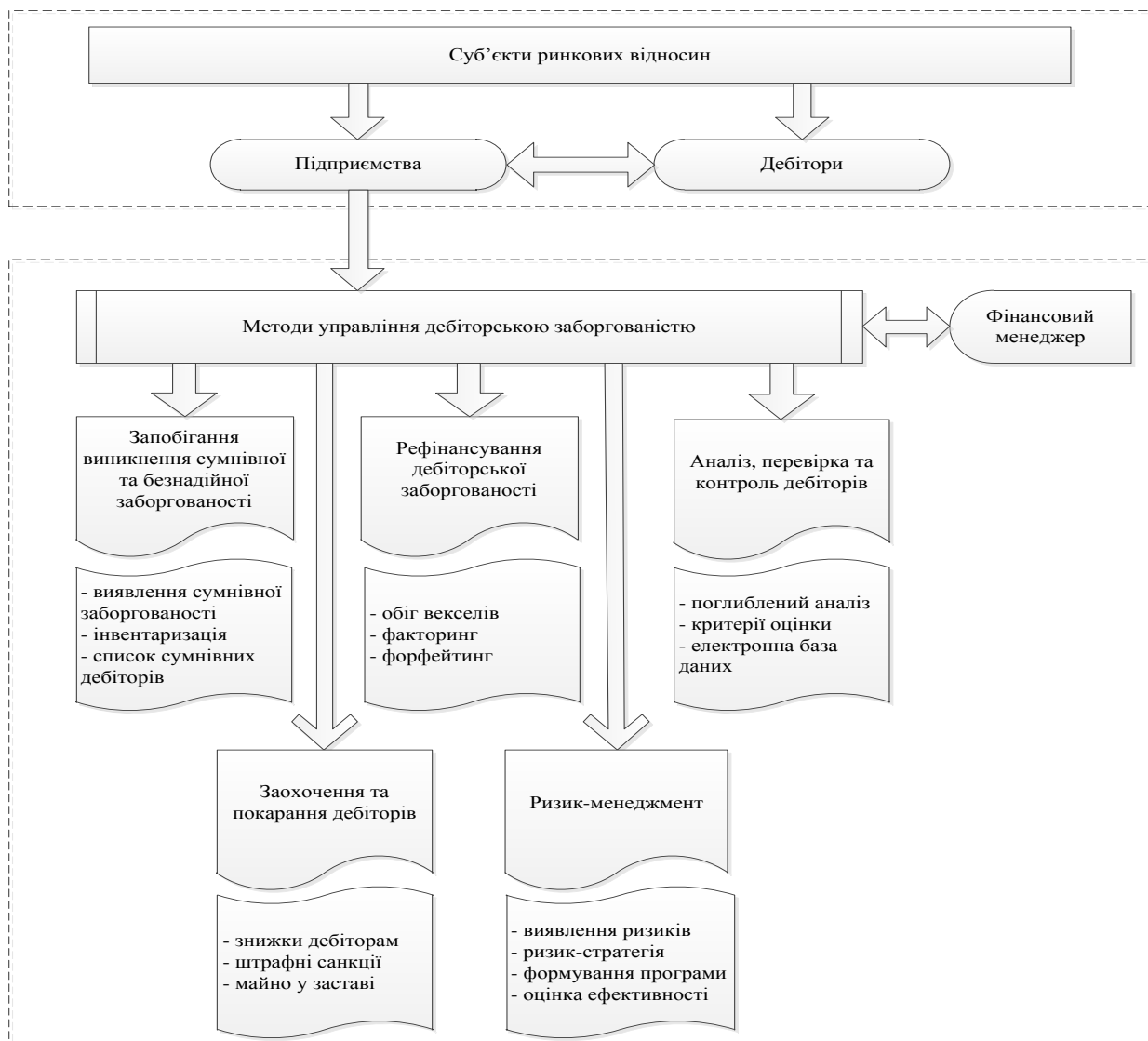

Рисунок 1 – Схема методів управління дебіторською заборгованістю

Висновки. В результаті проведеного дослідження було систематизовано та узагальнено сучасні та ефективні методи управління дебіторською заборгованістю на промислових підприємствах. Встановлено, що метод запобігання виникненню сумнівної та безнадійної заборгованості полягає у вчасному виявленні сумнівної заборгованості, здійсненні періодичної інвентаризації заборгованостей, створенні списку небажаних дебіторів. Доведено, що метод рефінансування дозволить прискорити конвертацію дебіторської заборгованості в грошові активи. Показано, що метод аналізу, перевірки та контролю дебіторів включає в себе аналіз платоспроможності дебіторів, їх фінансового стану, здатність дебіторів вчасно виплачувати свої борги незважаючи на вплив різних економічних чинників та інших факторів та створення особливих стандартів оцінки дебіторів по різним критеріям. Виявлено, що метод заохочування та покарання дебіторів дозволить стимулювати дебіторів якщо вони раніше встановлених строків будуть виплачувати свої борги, або навпаки, якщо вони невчасно погашають свої борги то до них будуть застосовуватися санкції у вигляді штрафів, пені, неустойки. Запропоновано такий метод управління дебіторською заборгованістю як ризик-менеджмент. Він полягає у раціональному управлінні ризиками і реалізується через приведені завдання.

Список літератури

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: Наказ Міністерства фінансів України №237 від 08.10.1999 р. (із змінами і доповненнями). - [Електронний ресурс] URL: <http://zakon5.rada.gov.-ua/laws/show/z0725-99>
2. Олійник С.О. Шляхи вдосконалення обліку дебіторської заборгованості підприємств *Науковий огляд* 2018 №5 (48) С.32-40.
3. Вірстюк Н.В. *Удосконалення системи обліку та управління дебіторської заборгованості на сучасному етапі* [Електронний ресурс] URL: http://www.rusnauka.com/13_NMN_2011/Economics/7_86543.doc.htm
4. *Фінанси підприємств* : підручник / Н.О. Власова, В.А. Міщенко, Т.В. П'ятак, Т.І. Кочетова, А.В. Котлярова; за наук. ред. проф. Н.О. Власової. – Харків, Світ книг, 2018. – 437 с.
5. Белозерцев В.С. Проблеми управління дебіторською заборгованістю підприємств оптової торгівлі *Ефективна Економіка* 2012. №10. С. 14-20.
6. Власова І. О. Політика управління заборгованістю в системі фінансового менеджменту підприємств *Схід: аналітично-інформаційний журнал. Серія «Економіка»* 2011. № 5 (112). С. 17-20.
7. Єдинак Т.С. Проблеми управління дебіторською заборгованістю підприємств в умовах фінансово-економічної кризи *Держава та регіони. Серія «Економіка та підприємництво»* 2009. №3. С. 54-57.
8. Боярко І.М. Оптимізація дебіторської заборгованості підприємства *Економіка. Фінанси. Право* 2010. № 9. С. 19-25.
9. Гулюк Г. І. Напрямки мінімізації дебіторської та кредиторської заборгованості в структурі балансу підприємства [Електронний ресурс] URL: <https://naub.oa.edu.ua/2016/>
10. Лівощко Т. В. Управління дебіторською та кредиторською заборгованістю промислового підприємства *Економічний*

вісник Запорізької державної інженерної компанії 2013. №4. С. 88-93.

11. Котович А.П. *Управління дебіторської задолженностью малого предприятия* [Електронний ресурс] URL: <https://research-journal.org/wp-content/uploads/2013/10/4-11-2.pdf>.
12. Власова Н.О. *Управління дебіторською заборгованістю та кредиторською заборгованістю в підприємствах оптової торгівлі* : [монографія] / Н.О. Власова, Л.Л. Носач. – Харків, : ХДУХТ, 2011 – 229 с.

References (transliterated)

1. Ministry of finance of Ukraine (1999) The order « On approval of (standard) of Accounting 10 «Receivables». Available at: <http://zakon5.rada.gov.-ua/laws/show/z0725-99>
2. Olijnyk S.O. Shlyaxy vdoskonalennya obliku debitorskoyi zaborgovanosti pidpryyemstv [Ways to improve the accounting of receivables of enterprises] *Naukovyy oglyad* [Scientific review]. 2018 vol. 5 (48) pp. 32-40.
3. Virstyuk N.V. *Udoskonalennya systemy obliku ta upravlinnya debitorskoyi zaborgovanosti na suchasnomu etapi* [Improvement of the system of accounting and management of receivables at the present stage]. Available at: http://www.rusnauka.com/13_NMN_2011/Economics/7_86543.doc.htm
4. *Finansy pidpryyemstv* [Business Finance] N.O. Vlasova, V.A. Mishhenko; za nauk. red. prof. N.O. Vlasovoyi. – Kharkiv, Svit knyg [World of books] 2018 – 512 p.
5. Byelozercev V.S. Problemy upravlinnya debitorskoyu zaborgovanisty pidpryyemstv optovoyi torgovli [Problems of receivables management of wholesale companies] *Efektivna Ekonomika* [Effective Economy]. 2012 vol. 10 pp. 14-20.
6. Vlasova I. O. Polityka upravlinnya zaborgovanisty v systemi finansovogo menedzhmentu pidpryyemstv [Debt management policy in the system of financial management of enterprises] *Sxid: analitychno-informacijnyj zhurnal. Seriya «Ekonomika»* [East: analytical and information journal. Economy Series]. 2011 vol. 5 (112) pp. 17-20.
7. Yedynak T.S. Problemy upravlinnya debitorskoyu zaborgovanisty pidpryyemstv v umovax finansovo-ekonomichnoyi kryzy [Problems of management of receivables of enterprises in the conditions of financial and economic crisis] *Derzhava ta regiony. Seriya «Ekonomika ta pidpryyemnyctvo»* [State and regions. Economy and Entrepreneurship Series]. 2009 vol. 3 pp. 54-57.
8. Boyarko I.M. Optymizaciya debitorskoyi zaborgovanosti pidpryyemstva [Optimization of accounts receivables at enterprise] *Ekonomika. Finansy. Pravo* [Economy. Finances. Law] 2010 vol. 9 pp. 19-25.
9. Gulyuk G. I. *Napryamky minimizaciyi debitorskoyi ta kredytorskoyi zaborgovanosti v strukturi balansu pidpryyemstva* [Areas of minimization of receivables and payables in the structure of the balance sheet of the enterprise]. Available at: <https://naub.oa.edu.ua/2016/>
10. Livoshko T. V. Upravlinnya debitorskoyu ta kredytorskoyu zaborgovanisty promyslovogo pidpryyemstva [Debt and account receivables management of an industrial enterprise] *Ekonomichnyj visnyk Zaporizkoyi derzhavnoyi inzhenernoyi kompaniyi* [Economic bulletin of Zaporizhzhya state engineering company] 2013 vol.4 pp. 88-93.
11. Kotovich A.P. *Upravlenie debitorskoj zadolzhennost'ju malogo predpriyatija* [Small Business Receivables Management]. Available at: <https://research-journal.org/wp-content/uploads/2013/10/4-11-2.pdf>.
12. Vlasova N.O. *Upravlinnya debitorskoyu zaborgovanisty ta kredytorskoyu zaborgovanostyamy v pidpryyemstvax optovoyi torgovli* [monografija] [Management of account receivables and account payables in wholesale trade enterprises [monograph]] N.O. Vlasova, L.L. Nosach. – Kharkiv, : ХДУХТ [KSUFIT], 2011 – 229 p.

Надійшла (received) 23.03.2020

Відомості про авторів / Сведения об авторах / About the Authors

Єфименко Олександр Сергійович (Efymenko Aleksandr Sergeevich, Yefymenko Oleksandr) – Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», магістрант групи 2.БЕМ401П.9; м. Харків, Україна; e-mail: yefymenkoalex95@gmail.com